

't Seghen Waert

jaargang 21 aflevering 3

september 2002

verenigingsblad van het Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Bestuur

dbr. E.H. Oskam, voorzitter

Juweellaan 175, 2719 SB Zoetermeer
tel. (079) 361 65 38

dbr. R. A. Knotter, secretaris

Smallingerland 6, 2716 AD Zoetermeer
tel. (079) 352 10 22

dbr. H.B. Huurman, penningmeester

Limbahout 1, 2719 JK Zoetermeer
tel./fax (079) 362 17 30

dbr. B.F. Tuinstra (A.W.Z.)

mv. E. van der Heijden-Smits (G.W.Z.)

dbr. G. J. Moers (I.S.V.)

dbr. A.C.J. Vermeulen (publicaties)

mv. P.E. Vijverberg (PR)

Archeologische werkgroep

dbr. B.F.F.H. van der Ven

Douzapad 30, 2722 AX Zoetermeer

bvdven@worldonline.nl

tel. (079) 342 79 91

Genealogische werkgroep

mv. M.E. Vijverberg-Kalkema

Stekelbaarssloot 35, 2724 AR Zoetermeer

kalkema@wanadoo.nl

tel. (079) 331 65 52

Interviewgroep Sprekend Verleden

dbr. E.W. van den Burg

Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer

tel. (079) 316 48 58

Archief en bibliotheek

mv. J.M.C. Huisman-Aaftink

Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer

jokehuisman@hetnet.nl

tel. (079) 316 31 79

Ledenadministratie

dbr. A.Ph. Rademaker

Banckertstraat 5, 2712 KK Zoetermeer

tel. (079) 316 43 74

Redactie

mv. C.J. Moerman-van Voorst

Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer

c.j.moerman@planet.nl

tel./fax (079) 352 14 88

dbr. Th. J.A.M. van der Poel

dbr. R. Grootveld

dbr. A.C.J. Vermeulen

't Seghen Waert is een uitgave van het
Historisch Genootschap Oud Soetermeer.
ISSN: 1384-7260

Het Historisch Genootschap is gevestigd in
't Oude Huis, Dorpsstraat 7
2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

Website: <http://www.oudsoetermeer.nl>

E-mail: info@oudsoetermeer.nl

Openingstijden archief en bibliotheek:

iedere woensdag 14.00-17.00 uur

Inloopmiddag A.W.Z.: eerste zondag van de
maand 14.00-17.00 uur

Inloopavond G.W.Z.: eerste maandag van de
maand 20.00-22.00 uur

Inhoud

Van de redactie	1
Activiteitenkalender	2
Ledenbestand	4
De Gave Stad	5
Zoetermeerse Scholen, een mijmering over heden en verleden	7
Verslag van de fietstocht door het Groene Hart	14
Zwemmen in de Zoetermeerse wateren	17
Verkrijgbare publicaties bij het HGOS	23

Van de redactie

Na het zomerreces is iedereen weer toe aan het gewone dagelijkse ritme. Dus ook aan een nieuwe uitgave van ons verenigingsblad.

De geboden artikelen met de bijpassende foto's zijn interessant, soms zelfs spectaculair. Let u vooral ook op het artikeltje betreffende de gevraagde vrijwilliger. Beslist leuk werk, niet overdreven moeilijk., zonodig is alle hulp aanwezig.

De redactie is altijd blij met actieve leden, die artikelen aanleveren. Heel fijn, op een diskette of per e-mail. Maar.... als u foto's digitaal wilt aanleveren, eerst even contact opnemen met de redactie. Dat voorkomt verstopte postbussen.

Dagelijks is kopij welkom, maar de uiterste inleverdatum voor de vierde aflevering van dit jaar is 18 oktober aanstaande.

Activiteitenkalender

- za 7 september: Culturele busreis naar Noord-Holland
za 14 september: Open Monumentendag
wo 13 november: Najaarsledenvergadering
di 19 november: Dialezing Dorpsstraat, Delftse- en Leidsewallen

Culturele busreis

Mogelijk is er nog plaats. Informatie Fie Brandhorst: (079) 351 70 47 of Corry de Graaf (079) 316 72 76.

Open Monumentendag en de Zoetermeerse Handelscourant (Botine Koopmans)

Het landelijke thema is dit jaar Koopmansgeest (handel). Zoetermeer sluit hierbij aan.

Ter gelegenheid hiervan brengt het Historisch Genootschap een speciale handelseditie uit, de Zoetermeerse Handelscourant. Hierin zijn artikelen en advertenties opgenomen uit de periode 1910-1970. Een belangrijke handelstak in Zoetermeer was de verkoop van boter, kaas en eieren. Er waren zo'n zestig bedrijven die zes dagen per week met hun zuivel klanten bezochten in Den Haag, Rijswijk en Delft. Hier heeft Zoetermeer haar bijnaam van boterdorp aan te danken.

De Dorpsstraat, het historische centrum, is een prachtige straat met vele monumenten. Ter promotie van dit monumentenbezit zal een aantal van deze monumenten (dit is afhankelijk van de toestemming van de eigenaar) worden voorzien van de bekende ANWB-informatiebordjes. Het eerste bordje zal tijdens de Open Monumentendag worden onthuld door de voorzitter van de winkeliersvereniging, Jacques Boonekamp. Het bordje hangt - niet toevallig - aan Dorpsstraat 46, een voormalige winkel en handelsnering in koloniale en kruidenierswaren en een pas in oude luister hersteld monument.

Galerie De Vlaming, Atelier Oranje Bomen en Kunsttieleen Zoetermeer zetten voor het eerst ter gelegenheid van de monumentendag hun deuren open. Zij organiseren verschillende activiteiten die te maken hebben met het thema. De galleries zijn gevestigd in respectievelijk een voormalige boerderij, een smederij en een grutterij.

Ook openen de historische kerken hun deuren: de Oude Kerk aan Dorpsstraat 59 met de onlangs prachtig gerestaureerde kerkraden en het Lohmanorgel, de Nicolaaskerk (Dorpsstraat 24), de Pelgrimskerk (Eerste Stationsstraat 86) en de Adventskerk (Julianalaan 1). Verder zijn het Stadsmuseum, het Historisch Genootschap Oud Soetermeer en de Archeologische Werkgroep in het

rijksmonument Dorpsstraat 7 van de partij, de Stadsboerderij aan de Voorweg, de authentieke bakkerswinkel Dorpsstraat 125 en natuurlijk Korenmolen De Hoop. Na afloop van de monumentendag is iedereen van harte welkom bij de opening van de wijkexpositie Rokkeveen in de bibliotheek Rokkeveen. Rokkeveen is de achtste wijk die in het project De Gave Stad aan de beurt is. Erris Oskam, voorzitter van het Historisch Genootschap en inwoner van Rokkeveen, zal de opening verrichten.

Dialezing 19 november

De laatste veertig jaar is het aanzien van de Dorpsstraat en omgeving drastisch veranderd. Aan de hand van dia's laat de heer Cor van Wieringen de oude tijden van winkels, huizen en bewoners herleven.

De bijeenkomst wordt gehouden in 't Centrum, Frans Halsstraat 1, 20.00 uur.

De toegang voor leden is gratis en bedraagt voor niet-leden 2 euro.

Bij Fris Versshop voor al uw...

- **Hollandse en buitenlandse kaasspecialiteiten**
- **vers gebakken noten**
- **heerlijke zuidvruchten**
- **kakelverse eieren**
- **paté's en salades**
- **boerenzuivel**

Dorpsstraat 96 / 2712 AM Zoetermeer / Telefoon/fax (079) 316 76 16

Ledenbestand

Hartelijk welkom aan de volgende nieuwe leden in onze vereniging:

Karin van Amstel (gezinslid), Berliozrode 34, Zoetermeer
J.C. van Driel-Goedegebuure, Fred. Hendrikstraat 4, Bleiswijk
W. van Hamersvelt, Hoek 31, Dussen
P. ter Heegde, Karel Doormanlaan 99, Zoetermeer
W.G. Huurman, Den Hoorn 6, Zoetermeer
A. Janson, Eerste Stationsstraat 90, Zoetermeer
J. Jenné, Teakhout 54, Zoetermeer
C. de Keijzer, De Ruyterstraat 110, Zoetermeer
L.J. van Meurs, Rokkeveenseweg 31, Zoetermeer
C.C. Moers, Dorpsstraat 150, Zoetermeer
R.W. Nijveld, Tiamahout 2, Zoetermeer
I. Rademaker, Le Corbusierlijn 7, Zoetermeer
A. van Veen, Diabaas 4, Zoetermeer
B. Vollebregt-Jongenotter, Rokkeveenseweg 33, Zoetermeer
G.H. v.d. Wetering-Kelderman, Akkerdreef 158, Zoetermeer

Mogelijk wil een van uw familieleden of kennissen lid worden van het Historisch Genootschap. U ontvangt als lid het verenigingsblad 't Seghen Waert vier maal per jaar, plus twee maal per jaar een Nieuwsbrief betreffende de voorjaars- en de najaarsledenvergadering. Bovendien kan u gratis deelnemen aan een aantal activiteiten.

Het lidmaatschap bedraagt 12,50 euro per jaar en voor een tweede bewoner van hetzelfde adres 6,35 euro. Na aanmelding bij de ledenadministrateur, dhr. A.Ph. Rademaker, tel. (079) 316 43 74 of via info@oudsoetermeer.nl krijgt men een acceptgiro thuisgestuurd.

Vrijwilliger gevraagd

Wie heeft op woensdagmiddag tijd en zin om mee te werken aan het archief? Een klein team houdt zich bezig met het verwerken van boeken, tijdschriften en vooral duizenden foto's. Alles wordt keurig gerubriceerd en digitaal opgeslagen. Foto's worden op zuurvrij karton geplakt en in ladekasten bewaard. Er is al heel veel gereed, maar het werk houdt nooit op.

Van u wordt zeer eenvoudig computerwerk gevraagd. In ruil daarvoor krijgt u een gezellige middag, uiteraard met een koffie/thee pauze.

Komt u eens langs op woensdag tussen 14.00 en 17.00 uur op de eerste verdieping van het Oude Huis of vraag inlichtingen aan Hilly Henneken, tel. (079) 361 09 25.

De Gave Stad

Botine Koopmans (namens de projectorganisatie)

Zoetermeer is een bijzondere stad. Van klein dorpje met ongeveer 7.000 inwoners in het midden van de jaren zestig groeide het in enkele decennia uit tot een volwaardige stad van meer dan 100.000 inwoners. Het resultaat van deze explosieve groei is een interessante en gave staalkaart van stedenbouw en architectuur, die per decennium duidelijk afleesbaar is. Niet voor niets wordt Zoetermeer wel eens het grootste openluchtmuseum van stedenbouw en architectuur in Nederland genoemd.

De Gave Stad brengt de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten van Zoetermeer letterlijk en figuurlijk in beeld door middel van wijkexposities en publicaties.

De publicaties in de vorm van cultuurhistorische verkenningen behandelen de ontstaansgeschiedenis, de ruimtelijke opzet en de architectuur en geven de bijzondere kwaliteiten van iedere wijk aan. Aan het eind van de wijkexposities is zo een reeks van tien publicaties ontstaan. Ze zijn voor 1 euro te koop in het Stadsmuseum.

De exposities vinden in de wijken zelf plaats. We kiezen daarvoor laagdrempelige locaties zoals horeca-instellingen, bibliotheken en wijkcentra. Op dit moment loopt de expositie over het Stadscentrum in de centrale hal van het Stadhuis. Tijdens de Open Monumentendag op zaterdag 14 september gaat de zevende wijkexpositie van start met als stralend middelpunt de wijk Rokkeveen. Erris Oskam zal deze expositie openen. Daarna komen Noordhove en de allernieuwste wijk Oosterheem aan bod. Aan het eind van dit jaar hebben we ze alle tien gehad.

Na afloop van de wijkexposities wordt in de eerste helft van 2003 een afsluitende expositie in het Stadsmuseum georganiseerd. Het is de bedoeling om bij deze expositie een boek over Zoetermeer uit te geven. Het boek zal bestaan uit een samenvatting van de cultuurhistorische verkenningen, de foto's van de wijkexposities en interviews met zowel de bewoners van het vroegere dorpje die de stad explosief hebben zien groeien als de bewoners van de nieuwe wijken die als pioniers aan de slag moesten in het voormalige kale polderlandschap. Om deze mensen te vinden, maken we dankbaar gebruik van de vele contacten van het Historisch Genootschap. Uitgeverij 010 uit Rotterdam, gespecialiseerd in uitgaven over architectuur en stedenbouw, is zeer

geïnteresseerd. Zoetermeer is namelijk de eerste gemeente in Nederland die aandacht besteedt aan de jonge bouwkunst uit de periode vanaf de jaren 60. Een leuk neveneffect en een goede promotie van onze stad is het feit dat de foto's van de wijkexposities al een paar keer gebruikt zijn om een Gave Stad expositie in te richten bij congressen en symposia die in Zoetermeer worden gehouden. Bijvoorbeeld bij het congres van de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten in Dekker Sport.

Meer over De Gave Stad is te vinden op onze website www.degavestad.nl.

KAMERBEEK
MAKELAARS

079 316 77 71

**Huis kopen?
Huis verkopen?**

Zoetermeerse Scholen, een mijmering over heden en verleden

Piet Drapers

Twee boekjes

Op dezelfde dag worden er dan zomaar twee boekjes door je brievenbus geduwd met allerlei informatie over de plaats waar je al lang woont, maar waar je niet geboren en getogen bent: Zoetermeer. Meteen slaat de verwarring toe, want woon je nu in een dorp of een stad? Het ene boekje met de prozaische titel: "Deez' beiden dorpen" hebben alle leden van het Historisch Genootschap natuurlijk uitgespeld. Al lezende zijn zij tot de conclusie gekomen dat ze eigenlijk in twee dorpen wonen, maar het andere boek heet gewoon: "Stadsgids Zoetermeer 2002/2003". Volgens die titel woon je dus in een stad. Mocht je daar toch nog wat twijfels over hebben, dan worden die bij het openslaan van het boekwerkje meteen weggenomen. De burgemeester zelf roept je in zijn Voorwoord meteen lachend toe: "Beste STADSgenoot/ STADSgenote". De dorp-beschrijvers laten weten dat er in den Jaare 1795 het getal der bewooners voor Zoetermeer 749 was en voor Zegwaard wierd te dier tyd het getal der bewooners geschat op 946. Het andere boekje geeft aan dat in 2001 het aantal inwoners 110.150 was. Voorwaar een geweldige toename.

Het is de geïnteresseerde lezer van "Deez' beiden dorpen" natuurlijk niet ontgaan dat de dorp-beschrijvers melden dat in 1795 het aantal inwoners van Zoetermeer exact kon worden bepaald, maar dat het aantal voor Zegwaard moest worden geschat. Dit is des te merkwaardiger omdat het Dorps Schoolhuis, waar den burger Pieter Muiden als Schoolmeester de kunst van het tellen onderwees, in Zegwaard stond. Misschien kon de heer Muiden toch niet voldoende aandacht aan de prestaties van zijn leerlingen schenken. Hij moest namelijk het beleg op zijn onderwijzersboterham verdienen door ook "den Post als Voorzanger en Koster te verrichten". Als je over dit sappelaarsbestaan van de schoolmeester uit vervlogen tijden leest, dan gaan je gedachten toch onwillekeurig naar de onderwijzers en scholen anno 2002 in Zoetermeer. En zowaar, ook daar verschaft de Stadsgids de nodige informatie over. Op 1 januari 2001 stonden er in de stad 45 scholen voor basisonderwijs, 4 voor voortgezet onderwijs, 8 voor speciaal onderwijs en zowaar 1 voor volwassenen onderwijs. Totaal dus 58 scholen en ook al ontbreekt dan de HBO-opleiding nog, je hebt een ruime keuze. In het basisonderwijs zijn vele richtingen en soorten scholen vertegenwoordigd: openbaar, rooms katholiek, protestants christelijk, reformatorisch, gereformeerd, neutraal, en dan ook soms nog gespecialiseerd in onderwijsmethode, zoals Speciaal Onderwijs, Jenaplan, Vrije School, Dalton of Montessori. Ook in het voortgezet onderwijs is er een

ruime keuze in soort en niveau. Het schooltje van meester Muiden uit 1795 steekt daar maar mager bij af.

Er is niet veel spuurwerk voor nodig om vast te stellen dat er een relatie is tussen het aantal scholen en het aantal inwoners. De Stadsgids laat weten dat het aantal inwoners eind vijftiger jaren 8.444 was. Als de leergierigheid van de Zoetermeeders door de jaren heen gelijk blijft, dan zou je mogen zeggen: 1695 inwoners hadden één school, dan hebben 8.444 inwoners recht op 5 scholen en 110.150 inwoners op 65. Je constateert dat anno 2001 volgens deze zeer onverantwoorde rekenmethode er een paar scholen te weinig zijn. Nu je toch het hellend pad bent ingeslagen van de onwetenschappelijke doordraver kent ook je nieuwsgierigheid geen grenzen meer. Je wilt weten welke keuzes bezorgde Zoetermeerse ouders in de vijftiger jaren konden maken.

Naar school in de jaren vijftig

Het leuke van recente geschiedenis is dat er mensen zijn die erover kunnen vertellen, omdat ze het gewoon hebben meegemaakt. Van de 8000 Zoetermeeders uit de vijftiger jaren moeten er nu een paar te vinden zijn die als oppas opa en oma fungeren en die je in geuren en kleuren kunnen vertellen over hun schooltijd. Weinigen zullen echter beschikken over het cijfermateriaal

Kleuterjuffrouw Dekkers was jarenlang een steun en toeverlaat voor jonge Zoetermeeders

om je bij het maken van je sommetjes te helpen. Daar zijn andere wegen voor te vinden en het Zoetermeerse Gemeente-archief kan je vast en zeker een eind op weg helpen.

Wat heet : “op weg helpen” ? Uit 1958 ligt er een gigantisch rapport met de titel:” ZOETERMEER: Een studie van de sociaal-economische structuur en de stedenbouwkundige ontwikkeling” en een hele paragraaf wordt daarin gewijd aan “De jeugd en haar onderwijs”.

Het rapport laat weten dat in 1958 Zoetermeer 7.502 inwoners telt. In die tijd had men er nog geen weet van dat later de jeugd naar een basisschool zou gaan, laat staan naar de crèche. De Zoetermeerse kinderen namen op vierjarige leeftijd hartstochtelijk afscheid van hun mamma om twee jaar op de kleuterschool door te brengen. We lezen dat men kon kiezen uit drie kleuterscholen die alle gevestigd waren in de Dorpsstraat. Eén neutrale met 60 peuters, één christelijk-nationale met 99 en één rooms-katholieke met 120. Van de plicht tot fröbelen was nog geen sprake en ouders waren blij als zij een plaats voor hun kroost konden veroveren, want op de wachtlijst voor de katholieke kleuterschool stonden nog 25 namen.

Na twee jaar kleuterschool kwam de overstap naar, wat iedereen “de grote school” noemde, maar die officieel de titel van lagere school droeg. Er was een openbare lagere school met 225 leerlingen gevestigd in het gebouw Dorpsstraat 114, waar tot voor kort de muziekschool was en waar we straks naar het Grand Café gaan. Dan was er de christelijke nationale school, waar 263 jeugdige Zoetermeerders les kregen, ook in de Dorpsstraat en wel op nummer 99, thans bekend als “De Zoetelaer”. Het christelijk nationaal onderwijs kon men in de jaren vijftig ook volgen op een school aan de Jan Hoornstraat. Daar probeerden meesters en juffen 143 kinderen de nodige wijsheid bij te brengen. Het gebouw is afgebroken en de op die plek gerealiseerde nieuwbouw woningen zijn recentelijk betrokken. Ook de rooms-katholieke kleuters moesten natuurlijk de overstap maken naar de grote school. Anders dan bij de kleuters werden nu de kinderen naar soort ingedeeld: de meisjes gingen met z'n 236-en naar de rooms-katholieke meisjesschool en de 188 jongens moesten naar de jongensschool. Tot 1951 verbleven de jongens en de meisjes ook in verschillende gebouwen in de omgeving van de Nicolaaskerk, maar daarna werden ze in één gebouw ondergebracht. Het schoolgebouw aan het Nicolaasplein staat er nog. De jongens bevolkten de zes lokalen op de eerste verdieping en de meisjes de zes op de begane grond.

Oudste Zoetermeerse scholen

Alleen het schoolgebouw van de school aan de Jan Hoornstraat bestaat niet meer, maar welke van de huidige 45 basisscholen hebben nu hun wortels in die tijd ? Daar kom je heel snel achter als je op zoek gaat naar de echte

Zoetermeeders uit die tijd, dus de Moersen, de Spekken, de Hennekens, de Huurmannen of de Roosen.

De openbare lagere school vertrok naar de Paltelaan en kreeg de naam Meester Verwersschool. De school draagt de naam van bovenmeester Verwers van de openbare lagere school die in 1895 naar Zoetermeer kwam en vele jaren als hoofd aan deze lagere school verbonden was. Toen in de zeventiger jaren het aantal kindertjes in het oude dorp steeds verder terugliep, hebben leerkrachten en ouders met instemming van de Gemeente en veel steun van wethouder Janse er een openbare Montessorischool van gemaakt. De belangstelling hiervoor was zo groot dat de school later weer verhuisd is naar de Forelsloot, met dependances aan de Akeleituin en de Moerbeigaarde. De christelijke nationale scholen uit de Dorpsstraat en de Jan Hoornstraat zijn nu als de Prins Bernhardschool gevestigd aan de Osyiaan en de rooms-katholieke jongens en meisjes verblijven in één gebouw, dat aan de Paltelaan staat en als Paulusschool door het leven gaat.

Meester Kok

Als je de kinderen van toen bij elkaar brengt, behoef je niet veel moeite te doen om over de Zoetermeerse schooltijd in de vijftiger jaren iets te weten te komen. Verhalen over de gym-meester Kok bijvoorbeeld, die aan alle Zoetermeerse kindertjes les gaf, ongeacht naar welke school ze door hun ouders gestuurd waren. Als eerste opdracht moest je vaak sigaretten voor hem halen bij Moers. Die had een winkel met rookwaren en snoepgoed, maar ook een smederij waar de paarden beslagen werden. Deze nijvere middenstander was gevestigd in de Dorpsstraat, waar thans de slijterij van Boonekamp is. Kennelijk beleed meester Kok het rooms-katholieke geloof, want die enkele keer dat je wel eens ondeugend was, moest je in een rommelhok teksten van bidprentjes uit je hoofd leren. Als braaf kind maakte je daar natuurlijk thuis geen melding van. De gymlessen waren niet erg populair, behalve die ene aan het einde van het schooljaar. Dan werden alle gymtoestellen tevoorschijn gehaald en werd "de reis om de wereld" gemaakt. Tussen 1950 en 1960 nam meester Kok, die bij de gemeente in dienst was, de kindertjes van alle gezindten onder handen in de gymzaal die later de naam "Het Trefpunt" droeg en daarna in het gymnastieklokaal naast de openbare lagere school in de Dorpsstraat. Toen de muziekvereniging Kunst en Vriendschap daar ging oefenen, kreeg deze zaal de naam "Orpheus".

Wat de kindertjes van toen veelal niet weten, is dat meester Kok meer in zijn gymnastiekmars had dan het aangeven van de snelheid van de looppas door middel van het tikken met een stok op de grond. Hij was een ware deskundige op zijn vakgebied. Zo nam hij examens af bij de opleiding tot vakleerkracht gymnastiek en schreef verscheidene boeken. Bijvoorbeeld "Slank en kwiek met

Rond 1910 ging de Zoetermeerse jeugd door het poortje links naar de school. De gevelsteen onder het raam zit er nog steeds, nu in Dorpsstraat 70.

gymnastiek: gymnastiek voor moeder en kind”, “Stokoefeningen” en “Zaalspelen voor jong en oud voor school en vereniging”.

Herinneringen

Een schoolreisje werd alleen maar gemaakt door de leerlingen uit de hoogste klas en ging in ieder geval niet verder dan Drievliet of Blijdorp. Sommigen betwijfelen zelfs of ze ooit een reisje met een bestemming buiten Zoetermeer gemaakt hebben in die tijd. Wel was er de jaarlijkse sportdag op Koninginnedag, met de ingedeukte blikjes chocomel van Nutricia en de gebroken koekjes van koekfabriek De Duif. En.....toeval bestaat niet: de koekjesfabriek was gevestigd in het schoolgebouw waar meester Muiden in 1795 les gaf in de Dorpsstraat, achter nummer 70.

Op woensdag moest je evenals op de andere doordeweekse dagen de hele dag in de schoolbanken doorbrengen, nou ja van 9 tot 12 en van 2 tot 4. Daar stond dan wel tegenover dat je op zaterdag niet naar school hoefde. Na schooltijd en op zaterdag ging je vaak spelen bij de boer. Bijna iedere klas werd voor meer dan de helft bevolkt door kinderen van wie de vader boer was. Het woord “kinderboerderij” was nog niet uitgevonden en wat toen “spelen” heette zou in de tegenwoordige tijd soms misschien wel het stempel “kinderarbeid” krijgen, veronderstellen sommige Oud-Zoetermeeders. Anno 2002 beschikt iedere

Jongens krijgen les op de landbouwtechnische school aan de Meidoornlaan in de jaren zestig

Zoetermeerse wijk op loopafstand over een plek waar kinderen een speelwerktuig kunnen vinden. Daarin is eigenlijk niets veranderd, want ook midden vijftiger jaren had de jeugd op loopafstand een echte speeltuin, want hoe ver je er ook vandaan woonde, je deed alles lopend! Iedereen vindt het ook nu nog bijzonder dat Zoetermeer toen over een speeltuin beschikte en weet ook nog precies waar deze zich bevond, namelijk aan de Schoolstraat. Als je met oud-Zoetermeesters praat over hun schooltijd, passeren vele meesters en juffen met naam en vooral bijnaam de revue. Je kende natuurlijk niet de voornaam van je meester of juf, maar je wist wel precies waar hij of zij woonde, of ze kippen of konijnen hadden en naar welke kerk ze gingen. Alle oud-meisjesschool-leerlingen maken er trots melding van dat zij nog les hebben gehad van een echt nonnetje. Deze woonden in het huis in de Dorpsstraat op nummer 33 tegenover de Nicolaaskerk, waar nu de redacties van het Streekblad en de Haagsche Courant gevestigd zijn.

De verhalen van de autochtone Zoetermeesters maken duidelijk dat kinderen in elke tijd en in iedere plaats dingen beleven die zij zich hun hele verdere leven zullen herinneren. Soms kleuren zij hun eigen herinnering een beetje bij

en soms maken ze hem wat kleurlozer. Maar dat zijn eigenschappen waar bijna ieder mens over beschikt, kijk maar naar jezelf als je op één dag twee verschillende boekjes uit je brievenbus vist.

Rectificaties

Aanvulling c.q. verbetering van onderschriften bij foto's betreffende het interview met Dirk Keijzer, dat is geplaatst in de eerste aflevering van 2002. Zoals het had moeten zijn, volgt hieronder (met excuses van de redactie). Op blz. 10: Dirk Keijzer, Lies Havenaar en Nic Gareman op de ijsbaan achter Veelenturf (winter 1941-1942).

Op blz. 12: Duitsland 1943 of 1944; van rechts naar links: Dirk Keijzer, Kees van Mullem, Gerrit Henneken, Jaap Henneken en twee onbekenden.

Op blz. 15: Het kampioenselftal van DSO eind jaren veertig. Achterste rij vlnr: Aad Heemskerk, Wijnand Graas, Leo Veelenturf, Jan H'rters, Tinus Lelieveld en Koos Moers. Voorste rij vlnr: Ab Hertog, Karel Dontje, Dirk Keijzer, Cor Schreuder en Bertus Blijleven.

ARTOTHEEK

'DE VLAMING'

Verbuur

beeldende

kunst

Voor bedrijven en particulieren

Vlamingstraat 2a
2712 BZ Zoetermeer
Telefoon 079 3169551

Verslag van de fietstocht door het Groene Hart

Corry de Graaf

Een van de jaarlijks terugkerende activiteiten binnen het Historisch Genootschap is de fietstocht door en rondom Zoetermeer. Ook dit jaar was er weer een tocht uitgezet en wel op 15 juni j.l. Meestal doen hieraan zo'n 20 tot 25 fietsenthousiastelingen mee, maar dit jaar hadden zich maar liefst 65 deelnemers gemeld, van wie er uiteindelijk 61 aan de start bij 't Oude Huis verschenen. Het was dan ook een enorme drukte op die vroege ochtend rondom Dorpsstraat 7. Nadat iedereen zich had ingeschreven en van koffie was voorzien, werd het gezelschap in vier groepen opgedeeld die met tussenpozen van start gingen. Via een mooie route door Zoetermeer fietsten we richting Benthuisen. Hier werd een bezoek gebracht aan de Oudheidkamer die in het molenhuis achter molen de Haas is gevestigd. Wij werden daar allerhartelijkst ontvangen en van koffie met eigengebakken cake voorzien door drie in prachtige traditionele kostuums geklede dames, allen vrijwilligster bij de Oudheidkamer. De heer Pos, voorzitter van de Historische vereniging Benthuisen gaf hierna een rondleiding, voorzien van deskundig commentaar, langs de smaakvol ingerichte expositieruimtes. Voor de meeste deelnemers was dit een eerste kennismaking met het cultureel erfgoed van Benthuisen en men was dan ook verbaasd en verrast over hetgeen men te zien en te horen kreeg. Zo riep de volledig ingerichte woonkamer uit grootmoeders tijd veel herkenning

Bloembinderij

DE NOBEL

- voor al uw
- ✿ Relatiegeschenken
 - ✿ Bloemdecoraties
 - ✿ Smaakvolle boeketten
 - ✿ Bruidswerk
 - ✿ Rouwwerk

Dorpsstraat 86k, Zoetermeer, telefoon (079) 316 93 11

op. De ouderwetse kraamkamer, compleet met bedstee en prachtige kanten babykleertjes, oogste veel bewondering. Heel mooi was ook de speciale expositie in het kader van de herdenking 400 jaar V.O.C. In deze ruimte bevindt zich eveneens een zeer uitgebreide verzameling landbouwgereedschappen. Het naast de oudheidkamer gelegen nostalgische snoepwinkeltje trok veel belangstelling. In de molen was de molenaar aanwezig en er was gelegenheid voor diegenen zonder hoogtevrees om vanaf de stelling te genieten van het weidse uitzicht over de omgeving.

We moesten echter weer snel 'op de pedalen', op naar ons volgende reisdoel: de kaasboerderij van de familie Van Leeuwen in de Geerpolder, waar we via een mooie route door de Weipoort en de Grote polder de vermoeide beenspieren konden strekken. Ook hier wachtte ons een warme ontvangst door Theo en Lydia van Leeuwen en hun kinderen. Gezeten op stobalen en op stoelen in de stal en op het erf, genoot iedereen van de boerenlunch die hier voor ons was klaargezet. De eigengemaakte kaas, de heerlijke volle melk, het voedzame tarwebrood en krentenbrood smaakten dan ook voortreffelijk. De vermoeidheid verdween daardoor snel en onze aandacht werd nu gevraagd door Theo van Leeuwen, die ons op een boeiende wijze informeerde over het ontstaan en de ontwikkeling van het veenweidegebied waarin de familie al eeuwenlang haar bedrijf uitoefent. Een en ander werd nog verduidelijkt door oude kaarten en documenten die hij in de stal had opgehangen, waaruit bleek dat de boerderij al in 1400 op deze plaats was gevestigd.

Daarnaast is Theo een van de eerste boeren in de omgeving die zich vrijwillig inzet voor de bescherming van de weidevogels. Dit initiatief heeft inmiddels veel navolging gevonden. Het uitbundige vogelgezag en de verscheidenheid van de af en aan vliegende vogels tijdens ons verblijf in de polders toonden het nut en het resultaat van die inzet overduidelijk aan.

Moe, maar voldaan, stapten we weer op onze fietsen om via de Bovenmeerweg langs de Meerpolder richting Zoetermeer te koersen. Mede dank zij het mooie weer konden we terugkijken op een zowel inspannende als ontspannende en bovenal informatieve en leerzame dag.

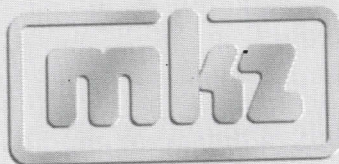
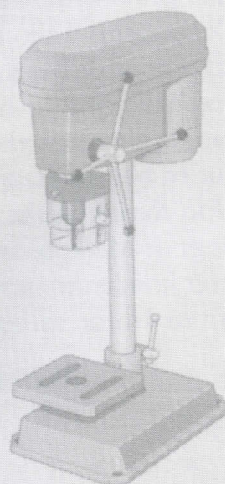
Nu óók voor particulieren!

LASSEN ○

ZETTEN ○

DRAAIEN ○

VERKOOP ○

MKZ-Metaalbewerking

Industrieweg 21, Zoetermeer

Telefoon (079) 341 63 41

Zwemmen in de Zoetermeerse wateren

Ria Moers-de Vree

Het idee om een stukje te schrijven over zweminrichtingen in Zoetermeer in het verleden is ontstaan door een brief van Wim van Hamersvelt, die via de interviewgroep bij het Historisch Genootschap kwam. Daarin stond hoe hier vroeger de zwemkunst werd geleerd. En na verschillende gesprekken met de schrijver volgt hier dan een terugblik op hoe het er vroeger aan toe ging in de Zoetermeerse sloten.

Vlamingstraat

Voor zover bekend, ontstond de eerste zwemgelegenheid in 1929 langs de Vlamingstraat, bij de rietdekker/kolenhandelaar P.H. Groenheijde, die een haventje had, vroeger 'wijk' genaamd.

Aan de heer Groenheijde was gevraagd of het niet mogelijk was om van de 'wijk' bij het erf een zwemgelegenheid te maken voor de schooljeugd. De toegang was gratis. De sloot werd wat uitgebaggerd en in het ondiepe gedeelte werd een houten vlonder afgezonken, met als afscheiding een houten balk. In de vaart tot aan de Broekwegsebrug, toen nog een stalen ophaalbrug, mochten alleen diegenen zwemmen, die al konden zwemmen. Ook het omkleden was netjes geregeld. De meisjes in het washok van mevrouw Groenheijde en de jongens in de rietmattenschuur. In zo'n schuur werden rietmatten gemaakt voor bijvoorbeeld tuinders ter bescherming van hun groenten tegen vorst en harde wind.

Het bad werd beheerd door de heer Dries van der Meer, vrijwillig badmeester, die ook bij Pro Patria actief was. Hij gaf zwemles en wanneer de leerling de zwemkunst meester was, mocht deze onder geleide van Dries naar de overkant zwemmen en daarna weer op eigen kracht terug. Indien dit goed lukte, was hij geslaagd.

In die tijd was men niet gewend aan bloot. Op een gegeven moment werd daar bezwaar tegen gemaakt, tot in de gemeenteraad toe. Het gaf namelijk aanstoot. Toen is besloten een gordijn aan te brengen, dat door een staaldraad en 'ogen' kon worden toegeschoven. Dan kon men vanaf de straat al die blote mensen niet meer zien.

Dit 'zwembad' heeft maar enkele jaren dienst gedaan, omdat de heer Groenheijde ruimte nodig had en het water moest worden gedempt.

Zwembad bij Kalisvaart

In november 1932 ontstond het verlangen een echt zwembad op te richten voor de gemeenten Zoetermeer en Zegwaard met een watervoorziening vanuit

Meisjes in het zwembad bij Kalisvaart in de jaren 30, Boven vlnr Truus Roos, Regina Nieuwenhuijsen, Jannie Veldhuizen, Ineke Scheer, Lies Veldhuizen, Nel Kok, Jannie v.d. Spek en Lia Kok. Midden rij vlnr Trudy v.d. Spek, -, -, Ria Brinkers, Willy v.d. Spek en Rita Balvert, -. In het water vlnr Ada v. Driel, Lies Havenaar, Riet v. Doornen, Riet Waardenburg en Nel Groenheyde.

de poldervaart, of in de vaart zelf. Bij de Nederlandsche Zwembond werd gevraagd wat er alzo bij kwam kijken.

Er waren verschillende opties:

- 1) de Delftsewallenwetering ten zuiden van de spoorlijn of
- 2) de Ringvaart, de Zoetermeerse Meerpolder-Noordaasche Vliet.

De tweede optie viel al vlug af, omdat dit veel te ver van de dorpen af lag. In die jaren hadden de meeste mensen geen fiets, laat staan een auto.

In 1933 is een besluit genomen. Het zwembad kwam ten zuiden van de spoorlijn en wel achter de boerderij van A. Kalisvaart en achter de watertoren. De gemeente verleende een subsidie van fl. 100,- onder voorwaarde dat een lid van de gemeenteraad in de zwembad-commissie zitting zou nemen. Dat werd met algemene stemmen de heer C. Brinkers.

In datzelfde jaar heeft dokter Palte een onderafdeling van de Nederlandsche Centrale Reddingsbrigade opgericht om het zwemmen, en vooral het reddend zwemmen, te propageren. Ook dit kon in het zwembad worden geleerd. Burgemeester Middelberg heeft toen opdracht gegeven om watermonsters te

laten nemen. Bij Kalisvaart was het water het meest geschikt, omdat de wallenvaart daar hoger lag dan elders, zodat het water minder vervuild was door afvallozingen van de verschillende fabrieken en van rioleringen. Over een lengte van veertig meter en een breedte van zes meter werd de Delftsewallenwetering uitgediept en daarna met zand opgevuld. Er kwamen tien kleedhokjes en voor de dames en de heren ieder een groot kleedlokaal en natuurlijk ook een springplank. Aan de overkant van de vaart, via een loopbrug bereikbaar, zou een zonneweide komen. Na de opening door dokter Palte in 1933 kwamen hier heel veel mensen zwemmen. Heel bijzonder was de verhuur van badpakken bij het zwembad, omdat niet iedereen een eigen badpak bezat. Ook een fietsenstalling was niet vergeten. In augustus 1936 werden er zwemwedstrijden gehouden met mooie prijzen.

Crisisjaar 1939 en begin van de oorlog

In 1939 werd een subsidie verleend van fl. 150,-. Er heerste grote werkloosheid en daarom werd besloten één maal per week enkele uren zwemgelegenheid te geven aan alle werklozen. In de oorlog is er nog gezwommen tot 1943. Daarna is bij het zwembad door de Duitsers behoorlijk huisgehouden. De houten kleedhokjes werden afgebroken en door hen opgestookt. Het geheel vervuilde en zo kwam er een einde aan de zwemperiode bij Kalisvaart.

De heer Wim van Hamersvelt schrijft ons het volgende:

“Begin juli 1939 werd mij na het behalen van mijn eindexamen HBS door dokter Palte verzocht om in de zomervakantie de plaats in te nemen van badmeester Ries de Jong. Dat heb ik toen met veel plezier gedaan. Als ik daar nu op terugkijk, was het eigenlijk een geweldig grote verantwoordelijkheid voor een jongen van 18 jaar. Gelukkig is alles altijd goed gegaan. Ik heb veel steun gehad van Dries van der Meer, een groot kindervriend, die vaak op bezoek kwam als het druk was. Hij hield zich dan met de kleintjes bezig. Ook in de zomers van 1941 en 1942 heb ik voor badmeester gespeeld. Het is de leukste baan geweest die ik ooit heb vervuld, ook al waren de werktijden lang, van ‘s morgens 10 tot ‘s avonds 10 (tenminste met mooi weer) en de verdiensten bescheiden, namelijk 25 gulden per week. Het zwemmen van dames en heren was in die tijd nog streng gescheiden, alleen op speciale uren mocht gemengd worden gezwommen, het zogenaamde familiebad. Dat was vooral populair op zaterdagmiddag, dan krioelde het -vooral in het ondiepe- van de kinderen en lag de ligweide vol zoonabbidders. Het was er altijd zeer gezellig, eigenlijk één grote familie. Het was dan ook niet alleen een zwembad, maar ook een ontmoetingsplaats, wat in die oorlogsjaren met weinig vertier heel belangrijk was.”

Leidsewallen

Zwimmers weken ook wel eens uit naar de Leidsewallenwetering waar ter hoogte van tuinderij Lagerwaard vroeger eens een schuit met zand was gekapseisd, hetgeen een goede bodem vormde voor de zwimmers. Iets verder, richting de Noord Aa, werd al ver voor de oorlog gezwommen ter hoogte van de boerderij van Westerman aan de Broekweg.

Oprichting zwembad

In 1951 is de Stichting Zwembad Zoetermeer opgericht met als voorzitter de heer M. de Groot en als secretaris mevrouw W. Troost-Klein. Iedereen was blij met dit bericht: er zou weer een zwembad in Zoetermeer komen. De plaats zou zijn tegenover Nutricia aan de Stationsstraat. Het zwembadcomité had een optie op het terrein van mevrouw de weduwe Van der Meer. Het moest een openlucht zwembad worden, dat alleen in de zomermaanden open zou zijn. De directie van Nutricia, met als directeur Mr. van der Hagen, wilde een jubileumbedrag van fl. 10.000,- bijdragen aan de bouw van het zwembad.

Wethouder Kentgens opent zwembad De Driesprong door gekleed te water te gaan.

Toen Koningin Wilhelmina 50 jaar regeerde, werd tijdens de jubileumoptocht gecollecteerd voor het gewenste zwembad.

Nadat dit alles bekend was geworden, gaven ongeveer zevenhonderd mensen zich op voor een jaarlijkse contributie. Er is in die tijd veel reclame gemaakt voor het zwembad.

Verenigingen zoals Pro Patria probeerden geld bij elkaar te krijgen door middel van oliebollenverkoop. De oliebollen werden gebakken in de werkplaats van Radio Groenheijde in de Dorpsstraat. Het beslag was in grote teilen klaargemaakt en moest alleen nog rijzen. Dat gebeurde in de kamer van de familie Groenheijde voor de kachel. Ook werd huis aan huis gecollecteerd om geld bij elkaar te krijgen. Op de foto ziet u dat er zelfs reclame werd gemaakt door plaats te nemen op een praalwagen, die de aandacht probeerde te trekken met een gezellig accordeonmuziekje door Wim van der Burg en Annie Vollebregt. Allemaal voor het nieuwe openluchtwembad. De praalwagen was onderdeel van een optocht ter gelegenheid van het vijftigjarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina.

Maar het College van b. en w. zat met de aanvraag behoorlijk in de maag. Op sportgebied waren nog meer problemen. Er moest bijvoorbeeld ook een nieuw voetbalveld komen, daar was grote behoefte aan. Er werd veel over vergaderd en tenslotte was het besluit genomen: geen zwembad voor alleen de zomermaanden. De mensen moesten zich maar thuis 'wassen' en met een nieuw voetbalveld kon er het hele jaar worden gevoetbald. Zo is er tenslotte een einde

gekomen aan het werk van de Stichting Zwembad Zoetermeer. Al het bij elkaar verzamelde geld is later geschonken aan zwembad De Driesprong, dat er zonerwing voor heeft laten maken. Wethouder J. Kentgens heeft zich in de jaren zestig voor de komst van dat overdekte zwembad bijzonder ingespannen.

De Driesprong

De Driesprong, toen nog: Bad- en Sportcentrum, is in 1969 met een spectaculaire duik van inmiddels oud-wethouder Kentgens in kostuum geopend. Dit was het eerste echte overdekte zwembad. Er waren speciale uren waarop minder validen onder toezicht konden zwemmen. Dan waren er drie fysiotherapeuten, drie instructeurs van de zwemvereniging De Watervrienden en drie leden van de jongeren hulpdienst aanwezig. Wie met deze zwemuurtjes mee wilde doen, had een medische verklaring nodig. De toegangsprijzen waren begin jaren zeventig fl. 1,50 voor personen tot 16 jaar en fl. 2,00 voor boven de 16. Een openluchtbad kreeg Zoetermeer pas weer in 1972, toen zwembad Het Keerpunt werd geopend.

Bronvermelding:

de heer en mevrouw Van Hamersvelt-Schans

de heer J. Groenheijde

Ing. K.P. Janse

Ing. W. van Hamersvelt

Gemeentearchief Zoetermeer: archief gemeentebestuur

Verkrijgbare publicaties bij het HGOS

- Gebundeld Verleden (1989): Jubileumboek van het Historisch Genootschap met artikelen over vroeg-20e-eeuwse geschiedenis (4,54 euro)
- Over de oorlog gesproken: Zoetermeer 1940-1945 (1990): Interviewfragmenten over de tweede wereldoorlog (4,54 euro)
- Historische straten in Zoetermeer: Stationsstraat (1995)*: Monumenten en beeldbepalende gebouwen in één van Zoetermeers oudste straten (2,27 euro)
- Samen onder één dak (1995): Geschiedenis van de Adventskerkgemeente en de Remonstrantse kerk (4,54 euro)
- Over de Reguliersdam (1997): Historische en archeologische informatie over de Zoetermeerse overtoom in Rokkeveen (9,08 euro)
- De geur van krijt (1997)*: Onderwijs geschiedenis en scholen in Zoetermeer (1,13 euro)
- Zeventien Zoetermeerse kerken (1998)*: Alle kerkgebouwen in Zoetermeer (3,40 euro)
- Monumentaal groen in Zoetermeer (1999)*: Parken en andere groengebieden in Zoetermeer (1,13 euro)
- Dorp in oorlog: Zoetermeer 1940-1945 (2000)*: De tweede wereldoorlog in Zoetermeer uitgebreid belicht (22,21 euro)
- Vijf meter onder N.A.P.; Water in Zoetermeer (2000)*: Polder- en vervingingsgeschiedenis, waterbeheer (3,40 euro)
- Op de hoek van de Wallen (2001)*: Bouw- en bewoningsgeschiedenis van Dorpsstraat 46 (4,54 euro)
- De geschiedenis op straat, een ontdekkingsstocht langs de Zoetermeerse cultuurhistorie (2001): beschrijving van de 286 belangrijkste cultuurhistorische elementen in Zoetermeer, met vijf wandel- en fietsroutes met kaart (12,48 euro)
- De geschiedenis op straat, CD-ROM met beschrijving van de 286 belangrijkste cultuurhistorische elementen in Zoetermeer. Met veel kleurenafbeeldingen en uitgebreide zoekmogelijkheden (6,81 euro)
- De kerk van Crooneveen: historisch en archeologisch onderzoek naar de Zoetermeerse schuurkerk (2002). Met kleurenomslag en full colour afbeeldingen (9,80 euro).

De met een * gemerkte publicaties zijn samen met de Gemeente Zoetermeer uitgegeven. De publicaties zijn te koop in geselecteerde Zoetermeerse boekhandels en in het Stadsmuseum. Bestellen kan via email: info@oudsoetermeer.nl of telefonisch (inspreken): (079) 319 06 83. De verzendkosten bedragen 3 euro.

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken het met hun financiële steun mede mogelijk dit blad uit te geven.

Van As Makelaardij bv

Eerste Stationsstr. 61, tel. (079) 316 44 45

Dranken/Wijnhandel Boonekamp

Dorpsstraat 130, tel. (079) 316 38 02

Bouwmarkt De Bouwhof

Edisonstraat 88, tel. (079) 331 07 00

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

Koperstraat 40, tel. (079) 363 44 44

Het Fluitschip historisch onderzoeksen adviesbureau, tel. (079) 316 78 46

Henneken Radio en TV

Den Hoorn 7, tel. (079) 316 24 90

Linthout Foto Video

Dorpsstraat 68, tel. (079) 316 30 84

Roos Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 155, tel. (079) 316 35 80

Rové Licht & Sfeer Eerste Stationsstr. 3
tel. (079) 316 64 88

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. (079) 316 31 65

Slagerij Vollebregt

Dorpsstraat 127, tel. (079) 316 35 25

Personenvervoer Van der Slik

Blauwroodlaan 296, tel. (079) 361 61 61

Verlaan Verfspecialzaak

Vlamingstraat 5, tel. (079) 316 34 76

Van Waaij Wonen

Coppelaschouw 30, tel. (079) 343 53 30

UW HUIS VERKOPEN?

van Brero *makelaardij o.g.*

Vrijblijvend thuis bezoek door beëdigd makelaar-taxateur lid NVM.

Dorpsstraat 14 2712 AK Zoetermeer Telefoon 079 316 00 61 Fax 079 316 00 26
Internet: www.vanbrero.nl E-mail: brero@nvm.org

gratis waardebeoordeling! Bel 079-3160061

Het avontuur begint bij Dump van Herwijnen

Voor alles wat met avontuur te maken heeft
moet je bij Van Herwijnen zijn.
Dus kom naar de Dorpsstraat 66
voor een complete uitrusting!
Zowel voor jouw actieve hobby
of jouw actieve vakantie!

Een compleet assortiment

Aantrekkelijk geprijsd

**Ook voor campingsport,
messen, overlevingssets...**

tenten
dartsport
klimsport
schietsport
vrijtijds-kleding
kampeerartikelen
camping-gaz dealer
berg/wandelschoenen

dump
van Herwijnen
SINDS 1891

Dorpsstraat 66 Zoetermeer Telefoon 079 - 3163551